

GERIAUSIA IŠ VISŲ KNYGŲ,
PER 25-ERIUS METUS GAVUSIŲ
BOOKERIO PREMIJĄ

SALMAN RUSHDIE

Romanas

VIDURNAKČIO VAIKAI

baltos lankos

**SALMAN
RUSHDIE**

Romanas

**VIDURNAKČIO
VAIKAI**

Iš anglų kalbos vertė Danguolė Žalytė

baltos lankos

UDK 821.111-31
Ru-123

Versta iš:
Salman Rushdie, *Midnight's Children*,
Vintage Books, Random House, London, 1995

Antras leidimas

Knygos dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Eglė Jurkūnaitė

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-9955-23-766-2

MIDNIGHT'S CHILDREN
Copyright © 1981 Salman Rushdie

© Danguolė Žalytė, vertimas į lietuvių
kalbą, 1999, 2014, 2016
© Baltų lankų leidyba, 2016

TURINYS

I KNYGA / 9

Paklodė su skylė / 11

Merbrominas / 29

Spjaudymas į taikinį / 45

Po kilimu / 63

Viešas pareiškimas / 79

Daugiagalvės baidyklės / 97

Metveldas / 113

Tik tak / 131

II KNYGA / 147

Žvejo smilius / 149

Kopėčios ir gyvatės / 167

Atsitikimas skalbinių dėžėje / 183

Visos Indijos radijas / 203

Meilė Bombėjuje / 219

Mano dešimtas gimtadienis / 235

„Pionieriaus“ kavinėje / 253

Alfa ir omega / 271

„Kolynos“ vaikutis / 287

Komandoro Sabarmačio lazda / 305

Apraiškimai / 321

Judančios pipirinės / 339

Sausinimas ir dykuma / 353

Dainininkė Džamyla / 367

Kaip Salymas tapo tyras / 391

III KNYGA / 411

Budha / 413

Sundarbane / 431

Semas ir Tigras / 447

Mečetės šešėlis / 459

Vestuvės / 483

Vidurnaktis / 503

Abrakadabra / 527

I KNYGA

Aš gimiau Bombėjaus mieste... anuo metu. Ne, nieko nebus, nuo datos niekur nedingsi: aš gimiau daktaro Narlikaro gimdymo namuose 1947 metų rugpjūčio 15-ąją. O laikas? Laikas irgi svarbus. Na, gerai: naktį. Ne, svarbu dar tiksliau... Iš tikrųjų mušant vidurnaktį. Laikrodžio rodyklės sveikindamos pagarbiai suglaudė delnus, man atėjus. Nagi, sudėk taškus ant i, sudėk: aš šlamstelėjau į pasaulį kaip tik tą akimirką, kai Indija tapo nepriklausoma. Viduje šniokštavimas. O už lango fejerverkai ir minios šurmuls. Po valandėlės mano tėvas susilaužė didįjį kojos pirštą; bet jį ištikusi bėda buvo menkniekis, palyginti su ta, kuri tamsos metų užgriuvo mane, nes okultinės tų mandagiai sveikinančių laikrodžių tironijos buvau paslaptinai prikaustytas prie istorijos, mano lemtis amžinai prirakinta prie mano šalies likimo. Trisdešimt metų negalėjau ištrūkti. Aiškiaregiai spėjo mano ateitį, laikraščiai šventė mano atėjimą, politikai patvirtino mano autentiškumą. Mano nuomonės niekas neklausė. Aš, Salymas Sinajis, vėliau vadinamas įvairiai: Snarglius, Deglasnukis, Plikis, Šnarpšlys, Budha ir net Mėnuliukas, neišraizgomai susipainiojau su Likimu – net geriausiais laikais pavojinga su juo susidėti. O tuo metu nosies pats nemokėjau nusišluostyti.

Tačiau dabar laikas (kuriam aš daugiau nereikalingas) baigiasi. Netrukus man sukaks trisdešimt vieni. Gal. Jei mano yrantis, sudėvėtas kūnas leis. Bet aš neturiu vilties išgelbėti savo gyvybės, nesitikiu net tūkstančio ir vienos nakties. Privalau dirbti greit, greičiau už Šahrazadą, jei ketinu nusibaigti būdamas šio to vertas – taip, vertas. Prisipažįstu: labiau už viską bijau beprasmybės.

O istorijų, kurias reikia papasakoti, šitiek daug, per daug, devynios galybės susipynusių gyvenimų įvykių stebuklų vietovių gandų, tokia tiršta neįtikimų ir nuvalkiotų dalykų maišalynė! Aš rijau gyvenimus, ir norėdami pažinti mane, tik mane vieną, ir jūs turėsite praryti juos visus. Manyje kumščiuojasi ir stumdosi krūvos prarytųjų; ir vedamas

vien prisiminimo apie didžiulę baltą paklodę su netaisyklingai apskrita kokių septynių colių skersmens skylę, iškirpta vidury, įsitvėręs sapno apie tą skylėtą, sudarkytą drobės keturkampį, kuris yra mano talismanas, mano „Sezamai, atsiverk“, privalau imtis darbo ir atkurti savo gyvenimą nuo jo tikrosios pradžios, daugmaž prieš trisdešimt dvejus metus iki tokio akivaizdaus, tokio *esamo*, tokio valdomo laikrodžių, nusikaltimo sutepto mano gimimo.

(Beje, paklodė irgi sutepta trim seno, išblukusio raudonio lašais. Anot Korano: „Skaityk vardan Viešpaties, tavo Kūrėjo, kuris sukūrė žmogų iš kraujo krešulių.“)

Vieną 1915 metų ankstyvo pavasario rytą Kašmyre mano senelis Adamas Azyzas, pabandęs melstis, susigurino nosį į sušalusį žemės kupstą. Iš kairės šnervės nutiško trys kraujo lašai, akimirksniu suledėjo tripiame ore ir pabiro ant maldų kilimėlio jam prieš akis, virtę rubiniais. Tebeklūpodamas atsilošė, pakėlė galvą ir pajuto, kad ašaros, ištryškusios iš akių, irgi sušalo; ir tą akimirką, su panieka nubraukęs nuo blakstienų deimantus, jis pasiryžo daugiau niekad nebučiuoti žemės nei Dievo, nei žmogaus vardu. Tačiau šis sprendimas pramušė jame skylę, ištuštino kažkokią gyvybinę sielos kertelę, ir jis tapo neatsparus moterims ir istorijai. Dar nieko nenujausdamas, nors neseniai buvo baigęs medicinos mokslus, atsistojo, suvyniojo maldų kilimėlį it storą cigarą ir, pasikišęs jį po dešinę pažastim, apžvelgė slėnį vaikiomis, be deimantų akimis.

Pasaulis atgimė iš naujo. Žiemą pratūnojęs po ledo lukštu, prasiikalė slėnis, drėgnas ir geltonas. Šviežia žolė po žeme lūkuriavo; kalnai šiltajam metui traukėsi į vasarvietes. (Žiemą, kai slėnis susitraukdavo po ledu, kalnai apsupdavo miestą prie ežero tartum iššiepti dantys.)

Anuo metu dar nebuvo iškelta radijo stoties antena ir virš Šrynagarų gatvių ir ežero stūksojo Šankaračarjos šventykla, maža juoda pūslelė ant gelsvai rudos kalvos. Anuo metu ežero pakrantėje nebuvo kariuomenės stovyklos, siaurų kelių neužkimšdavo begalinės gyvatiškos užmaskuotų sunkvežimių ir džipų voros, už kalnų keterų ties Baramūla ir Gulmargu nesislėpė kareiviai. Anuo metu keliautojų, fotografuojančių tiltus, niekas nelaikė šnipais ir nešaudė, ir jei ne plaukiojantys anglų nameliai ežere, slėnis kažin ar buvo pasikeitęs nuo

Mogolų imperijos laikų, kad ir kaip atsinaujindavo pavasarij; bet mano senelio akys – kurioms, kaip ir jam pačiam, buvo dvidešimt penkeri metai – matė viską kitaip... ir jam panižo nosis.

Atskleisiu mano senelio pakitusio regėjimo paslaptį: penkerius metus, penkis pavasarius, jis praleido toli nuo namų. (Lemtingasis žemės kupstas, kiūksojęs po netyčia susimetusia maldų kilimėlio raukšle, iš esmės tebuvo katalizatorius.) Dabar, sugrįžęs, jis žvelgė pasaulio mačiusiomis akimis. Regėjo ne mažuliuko slėnio, apsupto milžiniškų dantingų kalnų, grožį, bet siaurą, artimą horizontą; ir nusiminė, kad parvykęs namo jaučiasi kaip sugautas. Dar jautė – nepaaiškinamai, – lyg senąjį miestą būtų papiktinęs jo, mokyto, su stetoskopu, grįžimas. Sukaustytas žiemos ledo, slėnis buvo šaltai abejingas, bet dabar abejonių neliko: po metų, praleistų Vokietijoje, Azyzas grįžo į priešišką aplinką. Daug vėliau, kai skylę sieloje užkimš neapykanta, jis, atvykęs paaukoti savęs ant juodo akmens dievo altoriaus šventykloje ant kalvos, mėgins prisiminti, kokie būdavo vaikystės pavasariai Rojuje, kol kelionės, kupstai ir kariuomenės tankai dar buvo visko nesumakalavę.

Tą rytą, kai slėnis, vietoj boksininko pirštinių apsimovęs maldų kilimėlį, vožė Ayzui į nosį, jis kvailai stengėsi dėtis, kad niekas nepasikeitė. Todėl atsikėlė spiginamame penkiolika penktos šaltyje, apsiplovė, kaip nurodyta, apsirengė ir užsidėjo karakulinę tėvo kepurę; po to nusinešė lyg cigarą suvyniotą maldų kilimėlį į sodeliuką prie ežero prieš jų seną tamsų namą ir patiesė ant lūkuriuojančio kupsto. Žemė po kojomis buvo apgaulingai minkšta, todėl jautėsi ir neryžtingas, ir neatsargus. „Vardan Alacho, Gailestingojo, Maloningojo...“ Įžanginiai žodžiai, ištarti sudėjus rankas it knygą, iš dalies nuramino jį, iš dalies – didesnės – dar labiau sujaukė smegenis. „Tebūnie pašlovintas Alachas, Kūrinijos Viešpats...“ – bet dabar jam į galvą įsiveržė Heidelbergas; štai Ingrida, trumpam jo Ingrida, jos veidas spinduliuoja panieka jam dėl šitų atsisukus į Meką papūgiškai kartojamų žodžių; štai jų draugai Oskaras ir Ilzė Lubinai, anarchistai, pajuokiantys jo maldą savomis antiideologijomis – „...Gailestingojo, Maloningojo, Paskutinio teismo Viešpaties!..“ – Heidelbergas, kuriame, be medicinos ir politikos, jį mokė, kad Indiją, kaip ir radį, „atrado“ europiečiai; net Oskaras buvo kupinas susižavėjimo Vasku da Gama,

ir galop jų įsitikinimas, kad jį išgalvoję jų protėviai, išskyrė Adamą Azyzą su draugais – „...Tave vieną garbiname, Tave vieną meldžiame pagalbos...“ – todėl nors jie neišeina jam iš galvos, jis čia, stengiasi vėl susiliesti su ankstesne savastimi, kuri nepaisė jų įtakos, užtat žinojo viską, ką reikia žinoti, na, kad ir apie nuolankumą, apie tai, ką jis daro dabar, klaupdamasis ant kelių, rankos, vedamos senų prisiminimų, skrieja į viršų, nykščiai prispausti prie ausų, pirštai išskėsti, – „...Parodyk mums tiesų kelią, kelią tų, kuriems suteikei savo malonę...“ Bet nieko neišėjo, jis įstrigo keistoje niekieno žemėje, įkliuvo į tikėjimo ir netikėjimo spąstus, juk tai viso labo šarada – „...Nei tų, kurie užsitraukė Tavo rūstybę, Nei tų, kurie paklydo.“ Mano senelis palenkė galvą prie žemės. Palinko į priekį, o žemė, uždengta maldų kilimėliu, išsiritė jo pasitikti. Išmušė kupsto valanda. Sykiu su Ilzės–Oskaro–Ingridos–Heidelbergo priekaištu, slėnio ir Dievo papeikimu, jis žiebtė mano seneliui į nosies galiuką. Nuvarvėjo trys lašai. Rubinų ir deimantų. Ir mano senelis atsitiesdamas apsisprendė. Atsistojo. Suvyniojo kilimėlį kaip cigarą. Įsižiūrėjo į kitą ežero krantą. Ir amžinai liko parbloktas niekieno žemėje, negalėdamas garbinti Dievo, kurio nebuvimu negalėjo iki galo patikėti. Plastinė deformacija – skylė.

Jaunas, ką tik baigęs mokslus daktaras Adamas Azyzas stovėjo prieš pavasarišką ežerą, uosdamas permainų dvelksmą; o jo nugara (nepaprastai tiesi) buvo atsukta dar didesnėms permainoms. Kol jis buvo užsienyje, tėvą ištiko apopleksija, o motina tai nuslėpė. Motinos balsas, romiai šnabždantis: „...*Nes tavo studijos buvo svarbesnės, sūnau.*“ Motina, visą gyvenimą sėdėjusi namie, moterų pusėje, staiga rado savy milžiniškos stiprybės ir ėmė vadovauti smulkiam brangakmenių (turkių, rubinų, deimantų) verslui, kurio pelnu ir stipendija buvo apmokėtos Adamo medicinos studijos; taigi jis grįžęs pamatė, kad neva nekintama tvarka šeimoje apversta aukštyn kojom, motina išėjusi į žmones dirbti, o tėvas, slėpdamasis po skraiste, kuria apgaubtos jo smegenys, sėdi medinėje kėdėje užtemdytame kambarielyje ir čirškauja kaip paukščiai. Pas jį atskrisdavo trisdešimties rūšių paukščių, atsitūpdavo ant palangės prie uždaryto lango ir šnekučiuodavosi apie šį bei tą. Rodos, jis buvo visiškai laimingas.

(...Ir štai aš pastebiu, kaip atsiranda pasikartojimų; nes juk mano senelė irgi rado savy milžiniškos... apopleksija taip pat nebuvo vienin-

telė... o Žalvario Beždžionė šnekėjosi su paukščiais... prakeikimas jau pildosi, o mes dar net neužsiminėm apie nosis!)

Ežeras jau buvo neužšalęs. Atšilo greit, kaip paprastai; daugelis mažų valtelių, šikarų, tai prasnaudė – irgi įprastas dalykas. Slunkės sausumoje miegojo toliau, ramiai knarkdamos greta šeiminkų, bet seniausia valtis, kaip dažnai esti seniams, akimirksniu pabudo ir pirmoji perplaukė nebeužšalusį ežerą. Tajo šikara – tai irgi buvo įprasta.

Žiūrėkite, kaip vikriai senasis valtininkas Tajis iriasi per ūkanotus vandenį, susilenkęs laivo paskuigaly! Kaip jo irklas, medinė širdis ant geltono pagalio, trūkčiodamas praskiria žoles! Šiose vietose jis laikomas didžiu keistuoliu, nes irkluoja stačias... be viso kito. Tajis, skubiai plaukiantis daktaro Azyzo, tuoj pat išjudins istoriją... tuo metu Adamas, žvelgdamas į vandenį, prisimena, ko prieš daugelį metų jį išmokė Tajis: „Ledas visą laiką lūkuriuoja, Adamai-baba, iškart po vandens apvalkalu.“ Adamo akys vaiskiai žydros, stulbinamai žydros it kalnų dangus, kurio paprastai prilaša kašmyrams į vyzdžius; šios akys dar neužmiršo, kaip žiūrėti. Jos mato – ten! lyg vaiduoklio griaučius, iškart po Dalo ežero paviršiumi! – trapų ažūrą, painų bespalvių linijų raizginį, šaltas lūkuriuojančias ateities kraujagysles. Vokietijoje praleisti metai, šitiek visko paskandinę migloje, neatėmė iš jo regėjimo dovanos. Tajo dovanos. Jis pakelia akis, išvysta artinantis Tajo valtį, panašią į V, sveikindamasis pamojuoja. Tajis kilsteli ranką – bet tai įsakymas. „Palauk!“ Mano senelis laukia; ir ši tarpsnį, kai jį paskutinį kartą gyvenime gaubia ramybė, drumzlina, grėsminga ramybė, aš panaudosiu jam aprašyti.

Saugodamasis, kad mano balse neprasiveržtų visiškai suprantamas atgrasaus vyro pavydas nepaprastai išvaizdžiam, pareiškiu, jog daktaras Azyzas buvo aukštas. Prisispaudęs prie tėvų namo sienos, uždengdavo dvidešimt penkias plytas (po plytą kiekvieniems gyvenimo metams), taigi buvo maždaug šešių pėdų dviejų colių ūgio. Ir stiprus. Barzda buvo tanki ir ruda – tai erzino motiną, ji sakydavo, kad tik chadžijai, vyrai, aplankę šventąją Meką, turėtų auginti rudas barzdas. Tačiau jo plaukai buvo daug tamsesni. Apie akis kaip dangų jūs jau žinot. Ingrida kartą pasakė: „Kūrėjui pasimaišė dažant tavo

* Pagarbus kreipinys į vyresnį vyriškį; malonybinis – į vaiką. (Čia ir toliau – vert. past.)

veidą.“ Tačiau svarbiausia senelio išvaizdos ypatybė buvo ne spalvos ir ne ūgis, ne stiprios rankos ir ne tiesi nugara. Štai ji, atsispindinti vandeny, banguojanti veido vidury lyg išsikerojęs gyslotis... Adamas Azyzas, laukdamas Tajo, stebi savo raibuliuojančią nosį. Ne tokia-me išraiškingame veide ji nesunkiai įsiviešpatautų; net jo veide ji pirmiausia krinta į akis ir ilgiausiai prisimenama. „Sirano nosis“, – pasakė Ilzė Lubin, Oskaras pridūrė: „Straublių straubliausia.“ „Ant tokios nosies persikeltum per upę“, – paskelbė Ingrida. (Tarpukis buvo platus.)

Mano senelio nosis: šnervės platėjančios, grakščiai išlinkusios kaip šokėjos figūra. Tarp jų stūkso triumfo arka, iš pradžių į viršų ir į šonus, paskui žemyn ir į apačią, prašmatniu ir šiuo metu raudonu virpančiu galiuku pakibdama virš lūpų. Tokia nosimi lengva užkliūti kupsto. Norėčiau raštu išreikšti dėkingumą šiam įspūdingam organui – jei ne jis, kas būtų patikėjęs, kad aš tikrai savo motinos sūnus, savo senelio vaikaičiai? – šiam didžiuliui padargui, kuris yra ir mano prigimtinė teisė. Daktaro Azyzo nosis – lygintina tik su drambliaugalvio dievo Ganešos straubliu – neginčijamai rodė, kad jis turi teisę būti patriarchas. To jį irgi išmokė Tajis. Jaunasis Adamas buvo dar beveik paauglys, kai nuskaręs valtininkas pasakė: „Su tokia nosimi reikia prasimanyti šeimos, mano kunigaikštuk. Niekas nesuabejotų, kieno atžalos. Mogolų imperatoriai būtų nepagailėję dešinės rankos už tokią nosį. Joje net tiršta dinastijų, – ir Tajis storžieviškai leptelėjo: – Kaip snarglių.“

Adamas Azyzas turėjo patriarcho nosį; mano motinai atiteko kilni ir šiek tiek kenčianti; tetai Emeraldai – snobiška; tetai Alijai – intelektualiai; dėdei Hanyfui kliuvo nedalingo genijaus padargas; dėdė Mustafa ją pažemino iki vidutinybės šnarpšlės; Žalvario Beždžionė apskritai išsisuko; o man – maniškė irgi buvo savotiška. Bet neketinu iškart atskleisti visų savo paslapčių.

(Tajis artėja. Tas, kuris atskleidė nosies galią, tas, kuris atneša mano seneliui žinią, išsviesiančią jį į ateitį, iriasi šikara per ankstyvo ryto ežerą...)

Niekas neprisiminė Tajo jauno. Taip pat sukumpęs, jis stačias yrė tą pačią valtį Dalo ir Nagyno ežerais... per amžius. Bent visiems taip atrodė. Gyveno jis murinose senojo medinių namelių kvartalo gelmėse, jo žmona viename iš „plaukiojančių sodų“, pavasarį ir vasarą liū-

liuojančių ant vandens, augino lotoso šaknis ir kitas neįprastas daržoves. Tajis pats linksmai prisipažindavo nenutuokiąs, kiek jam metų. To nežinojo nė žmona – anot jos, jis jau buvęs kaip kepta bulvė, kai juodu susituokė. Jo veidas priminė vėjo skulptūras vandenyje: odos raibulius. Turėjo du auksinius dantis ir jokių kitokių. Mieste draugų irgi turėjo ne kažin kiek. Retas valtininkas ar prekyautojas kviesdavosi jį parūkyti hukos*, kai jis plaukdavo pro šikarų priplauką arba kurią nors iš aplūžusių krautuvėlių ir arbatinių ežerų pakrantėse.

Viešąją nuomonę apie Tajį seniai buvo balsu išreiškęs Adamo Azyzo tėvas, brangakmenių pirklys: „Kartu su dantimis jis neteko smegenų.“ (Bet dabar senasis Azyzas-sahibas** sėdėjo paskendęs paukščių čirenime, o Tajis paprastai, didingai darbavosi toliau.) Tokį požiūrį lėmė valtininko šnekos – fantastiškos, gražbylingos ir nepaliaujamos, dažnai skirtos tik sau pačiam. Virš vandens garsas sklinda toli, ir ežero gyventojai kikendavo iš jo monologų, bet su pagarbos ir net baimės atspalviu. Pagarbos, nes senasis pusgalvis pažino ežerus ir kalnus geriau už visus niekintojus; baimės, nes teigė esąs toks neapsakomai senas, kad jo metų neįmanoma suskaičiuoti, be to, jie beveik nelenkė jo viščiukiško kaklo, nesutrukdė susirasti labai dailios žmonos ir susilaukti iš jos keturių sūnų – ir dar keleto, anot kalbų, iš kitų žmonių ežero pakrantėje. Jaunikliai šikarų priplaukoje neabejojo, kad jis kažkur turi paslėpęs krūvą pinigų, – gal neįkainojamus auksinius dantis, barškančius maiše kaip graikiniai riešutai. Po daugelio metų, kai dėdė Pafsas bandė įpiršti man savo dukterį, siūlydamas išrauti jai dantis ir sudėti auksinius, aš prisiminiau užmirštą Tajo lobį... vaikystėje Adamas Azyzas jį mylėjo.

Kad ir kokie gandai sklido apie Tajo turtus, pragyvenimui jis užsidirbdavo kaip paprastas keltininkas, už pinigus plukdydamas per ežerą šieną, ožkas, daržoves ir sielius; žmones irgi. Gabendamas keleivius, šikaros vidury pastatydavo linksmą gėlėtų užuolaidų pavėsinę su baldakimu ir priderintomis pagalvėlėmis; ir iškvėpindavo laivelį smilkalais. Artėjanti Tajo šikara plazdančiomis užuolaidomis daktarui Azyzui

* Rūkymo prietaisas: ilga pypkė su indu vandeniui, per kurį pereina tabako dūmai.

** Pažodžiui: „pranašo Mahometo palydovas“; iš pradžių taip vadinti visi musulmonai; vėliau šis žodis virto pagarbiu kreipiniu į aukštesnio luomo asmenis ir visus europiečius, ypač anglus.

visada buvo vienas pavasario ženklų. Netrukus atvyks anglų sahibai ir Taxis plukdys juos į Šalymarą sodą ir Karaliaus šaltinį tarškėdamas, prakaulus, susikūprinęs. Gyva Oskaro–Ilzės–Ingridos tikėjimo permainų neišvengiamumu priešprieša – keista, pastovi, įprasta slėnio dvasia. Vandenių Kalibanas, pernelyg pamėgęs pigų Kašmyro brendį.

Prisimenu savo mėlyno miegamojo sieną: ant jos, greta ministro pirmininko laiško, daug metų kabojo jaunutis Rolis*, susižavėjęs žiūrėdamas į seną žveją, apsisupusį lyg ir raudonu dhočiu**, sėdintį ant – ko? sielio? – ir rodantį tolyn į jūrą, pasakojantį iš piršto išlaužtas istorijas... o jaunutis Adamas, būsimasis mano senelis, įsimylėjo valtininką Tajį kaip tik už nepaliamąją daugžodžiavimą, dėl kurio kiti jį laikė trenktu. Tai buvo stebuklinga šneka, jis švaistydavosi žodžiais it kvailiai pinigais, pro abu auksinius dantis kartu su žagsuliu ir brendžiu jie kildavo aukštai aukštai į tolimiausius praeities Himalajus, paskui gudriai smigdavo žemyn prie kokios dabartinės smulkmenos, kad ir Adamo nosies, ir tarsi pelę išmėsindavo jos reikšmę. Dėl šitos draugystės Adamui labai dažnai tekdavo išsimaudyti karštame vandenyje. (Verdančiame vandenyje. Neperdedu. Motina sakydavo: „Išnaikinsim to valtininko užkratus, net jei galą gausi.“) Bet pats su savim besikalbantis senis vis tiek gaišuliudavo valtyje prie sodo, išsikišusio į ežerą, o Azyzas sėdėdavo prie jo kojų, kol jį pašaukdavo į vidų, išdroždavo pamokslą apie Tajo murzinumą ir perspėdavo dėl grobuoniškų mikrobų kariuomenių, kurios, vaidenosi jo motinai, peršoko nuo to svetingo seno kūno ant baltos krakmolytos sūnaus pažamos***. Bet Adamas visuomet grįždavo prie vandens ir stebeilydavo į ūkanas, bene pamatys sukumpusią skarmaluoto nedorėlio figūrą, užkerėtais ryto vandeniimis iriančią stebuklingąją valtį.

– Bet kiek jums iš tiesų metų, Taji-dži****?

(Daktaras Azyzas, suaugęs, rudabarzdis, linkstantis į ateitį, prisimena tą dieną, kai paklausė to, ko klausti negalima.) Akimirkos tylą, triukšmingesnė už krioklį. Pertrauktas monologas. Irklo pliaukštelė-

* Walter Raleigh (1552–1618) – anglų tyrinėtojas, organizavęs keletą kelionių į abi Amerikas. Atvežė į Angliją bulves ir tabaką.

** Audinio gabalas, sujuosiamas kaip kelnės.

*** Duktisios medvilninės kelnės.

**** Dalelytė „dži“ kreipiniui suteikia pagarbų atspalvį.

jimas į vandenį. Jis plaukė šikara su Taju, tupėdamas tarp ožkų ant šiaudų krūvos, puikiai žinodamas, kad namie laukia lazda ir vonia. Jis atėjo istorijų – ir vienu klausimu nutildė pasakotoją.

– Na, pasakykit, Taji-dži, kiek jums *iš tiesų* metų?

Ir štai iš niekur atsiranda brendžio butelis: pigūs svaigalai iš didžiulio šilto čuga-apsiausto klosčių. Paskui krūptelėjimas, raugulys, nuožmus žvilgsnis. Žybteli auksas. Ir – pagaliau! – žodžiai.

– Kiek metų? Klausi, kiek metų, tu skystagalvi, tu didžianosi... – Tajis, kaip daug vėliau žvejys ant mano sienos, parodė į kalnus. – Tiek metų, nakū! – Adamas – nakū, didžianosis – pažvelgė ten, kur rodė ano pirštas.

– Aš žiūrėjau, kaip gimsta kalnai; aš mačiau, kaip miršta imperatoriai. Klausyk. Klausyk, nakū... – vėl brendžio butelis, paskui balsas it brendis, žodžiai, mušantys į galvą labiau už svaigalus... – Aš mačiau tą Išą, tą Kristų, kai jis atkeliavo į Kašmyrą. Šypsokis, šypsokis, mano galvoje telpa visa jūsų istorija. Kadaise ji buvo surašyta senose knygosė, kurios dingo. Kadaise žinojau, kur yra kapas su antkapyje išraižytais perversiomis pėdomis, kartą per metus sukraujuojančiomis. Dabar net mano atmintis silpsta; bet žinau, nors ir nemoku skaityti, – į neraštingumą iškalbingai numojama ranka; literatūra nušluojama įniršusiu mostu. Ranka vėl šmurkšteli į apsiausto kišenę, čiumpa brendžio butelį, kelia prie lūpų, suskirdusių nuo šalčio. Tajo lūpos visada buvo kaip moteries. – Nakū, klausyk, klausyk. Aš daug mačiau. *Jara'*, kad tu būtum matęs Išą, kai šis atkeliavo: barzda iki kankalų, galva plika kaip kiaušinis. Buvo senas ir nusikamavęs, bet gražių manierų. „Jūs pirmas, Taji-dži“, – sakydavo ir: „Prašom sėstis“; visada kalbėdavo pagarbiai, niekad nevadino manęs paikšiu, „tu“ man irgi niekad nesakydavo. Visada „jūs“. Mandagus, supranti? O koks apetitas! Amžinai alkanas, aš už ausų graibstydavau“ iš baimės. Ar jis šventas, ar prakeiktas, bet ožiuką, prisiekiu, sukirsdavo vienu prisėdimu. Tai kas? Pasakiau jam: „Valgykit, prisikimškite pilvą, į Kašmyrą žmonės važiuoja pasidžiaugti gyvenimu arba su juo atsisveikinti, arba ir to, ir to.“ Jo darbas buvo baigtas. Jis atvyko čia truputį pasilinksminti.

* Draugas; mylimasis. (Urdu)

** Taip bandoma apsiaugoti nuo piktųjų dvasių.

Užburtas šito brendžio pagyvinto pliko, rajaus Kristaus portreto, Azyzas klausydavosi ir vėliau žodis žodin viską pakartodavo, tėvų siaubui – šie prekiavo brangakmeniais ir neturėjo laiko pramanams.

– Ak, tu netiki? – išsišiepęs aplaižė žaizdotas lūpas, žinodamas, kad iš tiesų yra priešingai. – Klausaisi viena ausimi? – nors žinojo, kaip pašėlusiai Azyzas gauda kiekvieną žodį. – Gal šiaudai tau užpakalį bado, a? Ak, atleisk, baba-dži, kad neparūpinau tau šilkinių pagalvėlių, išsiuvinėtų auksu, – kaip tos, ant kurių sėdėjo imperatorius Džahangyras! Be abejo, manai, kad imperatorius Džahangyras buvo tik sodininkas, – prikišo Tajis mano seneliui, – nes jis įveisė Šalymarą. Kvaily! Nieko tu nežinai! Jo vardas reiškia „Pasaulio nugalėtojas“. Ar tai sodininko vardas? Dievas žino, ko dabar moko berniūkščius. O aš, – čia jis kiek pasipūtė, – aš žinojau jo svorį tolos tikslumu! Paklausk, kiek manų*, kiek serų**! Laimingas jis pasunkėdavo, o Kašmyre buvo sunkiausias. Aš nešiodavau jo palankiną... ne, ne, matau, tu vėl netiki, didysis agurkas tavo veide kruta kaip mažasis padžamoje! Na, greičiau, greičiau, klausk! Patikrink! Paklausk, kiek kartų odiniai diržai apvynioja neštuvų rankenas – atsakymas: trisdešimt vieną. Paklausk, koks buvo paskutinis mirštančio imperatoriaus žodis, – aš atsakysiu: Kašmyras. Jo kvapas iš burnos buvo blogas, bet širdis gera. Kuo tu mane laikai? Prasčioku nemokša, melagiu, valkata šunim? Na, lipk iš valties, tavo nosis trukdo irkluoti; be to, laukia tėvas norėdamas išmušti iš tavęs mano pliurpalus, o motina – nušutinti odą.

Valtininko Tajo brendžio butelis pranašauja, kaip mano tėvą apsės džiniai... ir bus kitas plikagalvis svetimšalis... be to, Tajis užsimena apie dar vieną dalyką, kuris buvo mano senelės senatvės paguoda ir išmokė ją visokių istorijų... valkatos šunys irgi nebetoli... Gana. Pats save gąsdinu.

Nepaisydamas smūgių ir šutinimo, Adamas Azyzas nuolat plaukiodavo su Tajū jo šikara tarp ožkų šieno gėlių baldų lotoso šaknų, nors niekad – su anglų sahibais, ir nuolat girdėdavo įstabius atsakymus į tą vieną gąsdinantį klausimą: „Bet Taji-dži, kiek jums *iš tiesų* metų?“

* 13,4 g

** 38 kg

*** 930 g

Iš Tajo Adamas sužinojo ežero paslaptis: kur galima plaukioti nebijant, kad žolės įsitrauks; vienuolika vandeninių gyvačių rūšių; kur neršia varlės; kaip pataisyti valgį iš lotoso šaknų; ir kur prieš kelerius metus nuskendo trys anglės. „Viena *firangi** moterų veislė atvyksta prie šitų vandenų nuskęsti, – pasakė Tajis. – Kartais jos tai žino, kartais ne, bet aš suprantu tą pačią akimirką, kai tik jas užuodžiu. Jos slepiasi po vandeniu nuo Dievas žino ko – bet nuo manęs negali pasislėpti, baba!“ Tajis, užkrėsdamas Adamą, prapliumpa skardžiu, griausmingu juoku, klaikiu tokiame senam sudžiūvėliui, bet visai tinkamu mano milžinui seneliui, todėl vėliau niekas nesupras, jog iš tiesų tai ne jo juokas (ši juoką paveldėjo mano dėdė Hanyfas, taigi iki jo mirties Bombėjuje gyveno Tajo dalelė). Iš Tajo senelis išgirdo ir apie nosis.

Tajis paspaudo kairę šnervę.

– Žinai, kas čia, nakū? Čia vieta, kur išorinis pasaulis susitinka su vidiniu pasauliu. Jei jie nesutaria, tuoj pajunti. Tada suglumęs trini nosį, kad niežulys praeitų. Tokia nosis, kopūstgalvi, didžiulė dovana. Aš sakau: pasitikėk nosimi. Kai ji tave perspės, saugokis, arba tau galas. Eik nosies tiesumu, ir toli nueisi, – jis kostelėjo; ėmė vedžioti akimis po praeities kalnus. Azyzas vėl įsitaisė ant šiaudų. – Kadaisė pažinojau vieną Sikandaro** Didžiojo karvedį. Vardas nesvarbu. Tarp jo akių barkšojo tokia pat daržovė kaip taviškė. Kai kariuomenė sustojo poilsio netoli Gandharos, jis įsimylėjo vietos kekšėlę. Nosį iškart ėmė pašėlusiai dilgsėti. Jis kasė ją, bet bergždžiai. Kvėpavo grūstų eukaliptų lapų garais. Viskas veltui, baba! Ko iš galvos neišsikraustė nuo niežulio; bet prakeiktas kvailys užsispyrė ir liko su savo raganaite, nors kariuomenė išžygiavo namo. Jis tapo – kas? – mulkis, nei šioks, nei toks, nei vienas, nei du, žmona graužė, nosį niežėjo, ir galų gale susivarijo į pilvą kalaviją. Kaip tau patinka?

1915 metais daktaras Azyzas, rubinų ir deimantų paverstas nei vienu, nei dviem, prisimena šią istoriją, Tajui prisiartinus per balso nuotolį. Jam vis dar niežti nosį. Pasikaso, gūžteli pečiais, atmeta galvą; tada Tajis šūkteli:

– Ei! Daktare-sahibai! Dvarponio Ganio duktė apsirgo.

* Europietis. (Urdu)

** Aleksandras Makedonietis.

Ši žinia, atžariai pranešta, nemandagiai išrėkta virš ežero, nors valtininkas ir jo mokinys nesimatė pusę dešimtmečio, ištarta moteriškų lūpų, kurios nesišypso sveikindamos: „Šimtą metų nesimatė“, įsuka laiką į išsklidusį neramaus jaudulio verpetą.

– Tik pagalvok, sūnau, – kalba Adamo motina, gurkšnodama šviežią žaliųjų citrinų gėrimą, alsiai ir nuolankiai atsilošusi ant tachtos, – ko nepasitaiko gyvenime. Šitiek metų slėpiau net kulksnis, o dabar tenka leisti, kad į mane spoksotų nepažįstami žmonės, net ne šeimos nariai.

...Tuo tarpu dvarininkas Ganis stovi po didžiuliu aliejumi nutapytu medžiotojos Dianos paveikslu raitytuose aukso rėmuose. Užsidėjęs didelius tamsius akinius, šypsosi garsiąja kokčia šypsena ir kalba apie meną. „Pirkau jį iš nusigyvenusio anglo, daktare-sahibai. Tik penki šimtai rupijų – nesivarginau ir nesiderėjau. Kas tie penki šimtai? Žinot, aš mėgstu kultūrą.“

– Matai, sūnau, – kalba Adamo motina, apžiūrima sūnaus, – ko tik motina nepadarytų dėl vaiko. Žiūrėk, kaip aš kenčiu. Tu daktaras... pačiupinėk šituos išbėrimus, šitas spuoguotas vietas, žinok, kad man rytą, dieną ir naktį skauda galvą. Įpilk dar stiklinę, vaikeli.

...Bet jaunąjį daktarą nuo valtininko šauksmo apėmė visiškai nehipokratiško jaudulio kančios, ir jis rėkia: „Tuojau einu! Tik prietaisus atsinešiu!“ Šikaros nosis baksteli į sodo kraštą. Adamas puola vidun, po pažastim kaip cigaras suvyniotas maldų kilimėlis, mėlynos akys markstosi nuo staigios prieblandos; cigarą jis padėjo aukštai ant lentynos, virš *Vorwärts*, Lenino *Ką daryti?* ir kitų brošiūrų šūsnies, dulkėtų jo pusiau išblėsusio vokiško gyvenimo atgarsių; iš palovio jis žaibiškai ištraukia aprintą odinį lagaminėlį, kurį motina vadina „daktarišku portfeliu“, atsitiesia ir lekia iš kambario, tik šmėkšteli žodis HEIDELBERG, išdegintas lagaminėlio apačioje. Dvarininko dukrė tikrai pui ki žinia daktarui, norinčiam padaryti karjerą, nors ir serga. Ne: *nes* serga.

...O aš murksau tartum tuščias stiklainis sukinėjamos stalinės lempos šviesos salelėje, aplankytas vizijos – senelio, reikalaujančio, kad aprašyčiau jį prieš šešiasdešimt trejus metus; šnerves užplūdo aitrus jo motinos varžymosi, nuo kurio ją išvertė skauduliai, dvokas, giži Adamo Azyzo ryžto padaryti tokią sėkmingą karjerą, kad jai nebereikėtų

grįžti į brangakmenių krautuvėlę, jėga, suplėkęs didelio, aklo, pilno šešėlių namo tvaikas: prieš paveikslą su negražia mergina gyvomis akimis ir strėle pervertu elniu toluoje stovi nesmagus jaunasis daktaras. Daugiausia svarbių gyvenimo įvykių atsitinka, kai mūsų nėra, bet aš, rodos, kažkur išmokau gudrybės, kaip užpildyti žinių spragas, nes galvoje turiu viską, net menkiausias smulkmenas, tarkim, įkypą ankstyvo ryto rūko slinktį – viską, o ne vieną kitą nuotrupą, aptiktą netikėtai, pavyzdžiui, atidarius seną skardinį lagaminą, kuris geriau būtų likęs voratinkliuotas ir uždarytas.

...Adamas vėl įpila motinai žaliųjų citrinų gėrimo ir sunerimęs apžiūri ją.

– Patepkite šituos bėrimus ir spuogus kremu, ama*. Nuo galvos skausmo yra tablečių. Skaudulius reikia prapjauti. Bet jei sėdėtumėt parduotuvėje dėvėdama pardą**... kad nepagarbūs žvilgsniai negalėtų... tokios negalios dažnai prasideda nuo minčių...

...Irklas pliaukšteli į vandenį. Skreplys tekšteli į ežerą. Tajis atsi-krenkščia ir piktai niurna: „Nėra kaip žmogui sakyti. Skystagalvis nosingas vaikėzas išvyksta nespėjęs išmokti nieko doro, o grįžta didelis ponas, daktaras-sahibas su dideliu krepšiu, pilnu užsieninių prietaisų, nors tebėra kvailas kaip aulas. Galvą dedu: pasaulio pabaiga.“

...Daktaras Azyzas nesmagus mindžikuoja sutrikdytas dvarininko šypsenos, nes, šiam šypsantis, likti ramiam neįmanoma; ir laukia, ar nesutrūkčios bent raumenėlis pono veide, kai tas pamatys, kokia neįprasta jo išvaizda. Jis įprato prie nuostabos krūptelėjimo nejučiomis dėl jo ūgio, jo spalvingo veido, jo nosies – bet Ganis niekuo neišsiduoda, ir jaunasis daktaras savo ruožtu nusprendžia neparodyti, kad jam nejauku. Liaujasi mindžikuoti. Jie stovi akis į akį, abu slėpdami (taip atrodo) savo požiūrį į kitą, dėdami būsimų santykių pagrindą. Ganis pasikeičia, iš meno mėgėjo virsta rūščiu ir valdingu ponu. „Tau, jau-nuoli, pasitaikė puiki progą“, – sako jis. Azyzo akys nukrypsta į Dianą. Mato didžiulius dėmėtos rausvos odos lopus.

* Motina. (Hindi)

** Užulaida, atskirianti vidinius kambarius, į kuriuos pašaliečiams negalima eiti; apsiaustas, slepiantis veidą ir figūrą; draudimas moterims rodytis svetimiems vyrams neuždengtu veidu.

– ...Ne, ką tu išmanai, vaikeli, – aimanuoja, purto galvą motina, – tapai garsiu daktaru, bet prekyba brangakmeniais – visai kas kita. Kas pirks turkį iš moteriškės, kurią slepia juodas gobtuvas? Svarbu įgyti pasitikėjimą. Pirkėjai turi mane matyti; o man turi tekti skausmai ir skauduliai. Eik, eik, nesuk galvos dėl savo vargšės motinos.

– ...Didelis ponas, – nusispjauna Tajis į ežerą, – didelis krepšys, didelis ponas. Tfu! Ar čia neužtenka krepšių, kad atsivežei tą daiktą iš kiaulės odos, suteršiantį vien į jį pažvelgus? O kas viduje, vienas Dievas žino, – daktaro Azyzo, sėdinčio tarp gėlėtų užuolaidų ir smilkalų kvapo, mintys pagaliau atsiplėšia nuo ligonės, laukiančios anapus ežero. Nuožmus Tajos monologas įsiveržia į jo sąmonę vangiai sukrėsdamas, skleidamas smilkalus nustelbiantį ligoninės palatos kvapą... senis aiškiai dėl kažko įdūkęs, apimtas nesuprantamo įtūžio ant buvusio mokinio, tikriau pasakius, nors tai dar keisčiau, jo lagaminėlio. Daktaras Azyzas bando užmegzti pokalbį:

– Jūsų žmona sveika? Ar vis dar kalbama apie jūsų krepšį su aukšniais dantimis? – stengiasi atgaivinti seną draugystę, bet Tajis galutinai įsisiautėjo, iš jo liete liejasi keiksmas. Heidelbergišką lagaminėlį virpa nuo plūdimų srauto.

– Sušiktas kiaulės odos krepšys iš svetur, pilnas užsienietiškų gudrybių. Didelio pono krepšys. Dabar jei žmogus susilaužys ranką, krepšys neleis kaulininkui jos apvynioti lapais. Dabar vyras turės žiūrėti, kaip žmona gulasi prie krepšio ir iš jo ištraukti peiliai ją perskrodžia. Velnius išdarinėti, štai ką užsieniečiai kala mūsų jaunimui į galvas. Garbės žodis: velniai juokiasi. Tas krepšys turėtų spirgėti pragare kartu su netikėlių kankalais.

...Dvarininkas Ganis nykščiais kilsteli ir pliaukštelėjęs paleidžia petnešas.

– Tikrai gera proga. Mieste apie tave kalbama gražiai. Geras medicininis išsimokslinimas. Gera... gana gera... šeima. O dabar susirgo mūsų daktarė, taigi nepražiopsok progos. Ta moteriškė pastaruoju metu nuolat serga, manau, per sena ir nežino naujausių gydymo būdų, a? Mano galva: gydytojau, pasigydyk pats. Štai ką tau pasakysiu: reikalus tvarkau visiškai nešališkai. Jausmus, meilę skiriu vien šeimai. Jei žmogus man nederba puikiai, veju jį lauk! Supranti? Taigi mano duktė

Nasym nesveikuoja. Tu ją gydysi, kaip pridera. Atsimink, kad turiu draugų; o ligos vienodai puola ir turtingus, ir vargšus.

– Ar jūs vis dar marinuojat vandenines gyvates brendyje, kad neprarastumėt vyriškumo, Taji-dži? Ar vis dar valgot lotoso šaknis be jokių prieskonių? – neryžtingus klausimus nušluoja Tajo įniršio srovė. Doktoras Azyzas nustato diagnozę. Keltininkui lagaminėlis reiškia užsienį; tai svetimas daiktas, įsibrovėlis, pažanga. Be to, jis iš tiesų valdo jaunojo daktaro mintis; jame iš tiesų sudėti skalpeliai ir vaistai nuo choleros, maliarijos, raupų; jis iš tiesų padėtas tarp daktaro ir valtininko, jis pavertė juos priešais. Doktoras Azyzas susikimba su liūdesiu, su Tajo pykčiu, kuris užkrečia jį ir tampa jo, kuris pratrūksta retai, bet be perspėjimo pratrūkęs veržiasi su krioksmu iš pačių širdies gelmių, niokoja viską, kiek akys užmato; paskui išnyksta, ir jis ima spėlioti, kodėl visi prislėgti... Jie artinasi prie Ganio namų. Šikaros laukia nešikas, sunertomis rankomis stovintis ant mažo medinio molo. Azyzas susikaupia būsimam darbui.

– Ar jūsų daktarė neprieštaravo mano vizitui, Gani-sahibai? – ir vėl į neryžtingą klausimą nerūpestingai numojama ranka.

– O, ji sutiks, – sako dvarininkas. – Dabar prašom eiti paskui mane.

...Ant molo laukia nešikas. Prilaiko šikarą, kad nesisuptų, kol Adamas Azyzas su lagaminėliu rankoje išlipa. Ir pagaliau Tajis kalba tiesiai mano seneliui.

– Pasakykit, daktare-sahibai, – klausia Tajis su panieka veide, – ar tame krepšyje, padarytame iš negyvų paršų, turite prietaisą, kuriuo užsieniečiai daktarai uosto? – Adamas purto galvą, nesupranta. Tajo balse pasigirsta dar sodresnis pasibjaurėjimas. – Žinot, pone, panašus į dramblio straublį.

Azyzas, suvokęs, apie ką jis kalba, atsako:

– Stetoskopą? Žinoma.

Tajis nustumia šikarą nuo molo. Nusispjauna. Pradedą irtis šalin.

– Taip ir žinojau, – sako jis. – Dabar naudositės šituo prietaisu, o ne savo didžiąja nosim.

Mano senelis nesivargina aiškinti, kad stetoskopas veikia ausys negu nosis. Jis užgniaučia susierzinimą, pagiežingą pamesto vaiko

pyktį; be to, laukia ligonė. Laikas nustoja šėlti ir susikaupęs stebi šį svarbų momentą.

Namas buvo prabangus, bet prastai apšviestas. Ganis našlavo, ir tarnai aiškiai tuo naudojosi. Kampus buvo apraizgę voratinkliai, o ant baldų kraštų nusėdę sluoksniai dulkių. Jie ėjo ilgu koridoriu; vienos durys buvo praviros, ir už jų Azyzas išvydo siaubingai sujauktą kambarį. Šis trumpam šmėstelėjęs vaizdas, susietas su šviesos žybsniu tamsiuose Ganio akiniuose, staiga atskleidė Azyzui, kad dvarininkas aklas. Jis pasijuto dar nesmagiau: akklasis, kuris tvirtina vertinąs europietiškus paveikslus? Be to, jis buvo priblokštas, kad Ganis į nieką neatsitrenkė... jie sustojo prie storų tikmedžio durų. Ganis tarė: „Valandėlę luktėlėkit“ ir įėjo į kambarį.

Vėlesniais metais daktaras Adamas Azyzas prisiekinėjo, kad tą vienvėnės valandėlę niūriuose siauruose dvarininko rūmų koridoriuose jį užplūdo beveik nesuvaldomas troškimas apsisukti ir bėgti, kiek kojos neša. Mįslingas aklas meno mylėtojas atėmė jam drąsą, nuo klastingo Tajo bambėjimo nuodo viduriai prisipildė mažučių nenuoramų vabzdžių, nosį niežėjo taip, kad jis vos nepatikėjo susigriebęs venerinę ligą, ir pajuto, kaip kojos lėtai, lyg būtų apkaustytos švinu, pradeda gręžtis; pajuto, kaip smilkiniuose tvinkčioja kraujas; ir jį užplūdo toks galingas jausmas, kad atsidūrė kryžkelėje ir atgal grįžti nebegalės, jog vos neprišlapino vokiškų vilnonių kelnų. Pats to nesuvokdamas, ėmė siaubingai rausti; ir šią akimirką išvydo motiną: sėdėdama ant grindų prie žemo staliuko, ji pakėlė turkį prieš šviesą, o veide lyg nuoraudis plėtėsi išbėrimas. Motinos veidas buvo kupinas ne mažesnės paniekos už valtininko Tajo. „Eik eik, bėk, – pasakė ji jam Tajo balsu, – nesuk galvos dėl savo vargšės motinos.“ Daktaras Azyzas pajuto, kad mikčioja: „Koki netikusį sūnų turi, ama; negi nematai, kad manyje žioji aguročio dydžio skylė?“ Motina skausmingai nusišypsojo. „Tu visada buvai beširdis“, – atsiduso ji, pasivertė driežu ant koridoriaus sienos ir parodė jam liežuvį. Daktarui Azyzui nustojo svaigti galva, jis nebežinojo, ar tikrai buvo prašnekęs balsu, susimąstė, ką turėjo omeny kalbėdamas apie skylę, pajuto, kad kojos nebemėgina sprukti, ir suprato, jog yra stebimas. Į jį spoksojo raumeninga kaip imtynininkas

moteris ir mojo užėti. Iš sario atrodė kaip tarnaitė, bet elgėsi anaip tol ne nuolankiai.

– Net pažaliavęs iš baimės, – tarė ji. – Jau tie jauni daktarai. Ateina į nepažįstamus namus, ir širdis nusmunka į kulnis. Einam, daktare-sahibai, jūsų laukia...

Truputį per smarkiai sugniaužęs lagaminėlį, jis paskui ją žengė pro tamsias tikmedžio duris.

...Į erdvų miegamąjį, apšviestą prastai, kaip ir visas namas, nors pro viršulangi palubėje sunkėsi dulkėti saulės šviesos pluoštai. Troškūs spinduliai apšvietė vaizdą, už kurį nepaprastesnio daktaras nebuvo matęs: tokį neapsakomo keistumo gyvąjį paveikslą, kad jo kojos vėl suvirpėjo ir tik tik nepasuko prie durų. Dar dvi profesionalių imtynininkų sudėjimo moterys sustingusios stovėjo šviesoje, laikydamos po kraštą milžiniškos baltos aukštai virš galvos iškeltos paklodės, ir ji karojo tarp jų lyg užuolaida. Iš tamsos, supančios saulės nušviestą paklodę, išplaukė ponas Ganis ir leido sumišusiam Adamui valandėlę kvailai spoksoti į keistą gyvąjį paveikslą; baigiantis tam laikui, bet dar niekam neištarus nė žodžio, daktarui krito į akis pačiame paklodės viduryje iškirpta skylė, netaisyklingas kokių septynių colių skersmens apskritimas.

– Uždaryk duris, aja*, – paliepė Ganis pirmajai imtynininkei, o paskui, atsisukęs į Azyzą, patikėjo jam paslaptį. – Šiame mieste pilna nenaudėlių, kurie, progai pasitaikius, mėgino įlipti į mano dukters kambarį. Jai reikia, – jis kryptelėjo galva į tris raumeningas moteriškes, – gynėjų.

Azyzas tebespoksojo į paklodę su skyle.

– Na, tai imkitės darbo, – tarė Ganis, – dabar apžiūrėsit mano Nasym. *Greitai*.

Mano senelis įdėmiai apsižvalgė.

– Bet kur ji, Gani-sahibai? – galų gale išpyškino. Imtynininkės pasipūtė ir įtempė raumenis, – o gal tik taip pasirodė, – kad jam nešautų į galvą kokia kvailystė.

– A, matau, suglumot, – kokti Ganio šypsena dar paplatėjo. – Jūs, grįžę iš Europos bernužėliai, kai ką užmirštate. Daktare-sahibai, mano

* Auklė; tarnaitė.

duktė, savaime suprantama, dora mergaitė. Ji nekaišioja savo kūno nepažįstamiems vyrams po nosim. Be abejo, negalima leisti, kad jūs ją pamatytumėt, nieku gyvu; todėl liepia jai atsistoti už tos paklodės. Ji ten klusniai ir stovi.

Daktaro Azyzo balse pasigirdo siaubo gaidelė.

– Gani-sahibai, tai kaip man ją apžiūrėti nežiūrint?

Ganis tebesišypsojo.

– Jūs maloniai nurodysit, kurios mano dukters kūno dalies jums reikia. Tada aš jai liepsiu priklausti tą vietą prie skylės. Šitaip ir apžiūrėsite.

– Tai kuo panelė skundžiasi? – paklausė mano senelis, apimtas nevilties.

Ir ponas Ganis, vartydamas akis, perkreipta į sielvartingą vypsą šypsena, atsakė:

– Vargšas vaikas! Jai siaubingai, tiesiog baisiai skauda pilvą.

– Tokiu atveju, – santūriai tarė daktaras Azyzas, – tegu ji man parodo pilvą.